

БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА КЪМ УНИВЕРСИТЕТСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Петър Денев

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Мода, приоритет или потребност е днес качеството във висшето образование? Защо извеждаме темата сега? Не може ли българското общество да се развива, оставайки встрани този проблем? Няма ли да хвърлим ресурс за кадри, които други икономики ще ги ползват наготово? Толкова ли са необходими експерти от “Хай клас” на българските фирми? **Това са част от въпросите**, които обществото и бизнесът си задават, и на които търсят отговори.

Има ли време за дискусия? Мисля, че не. Допуснали сме като държава и общество процесите на глобализацията да ни изтласкат в координатна система, в която векторът време е с ограничен ресурс.

В Лисабон, Гьотеборг и Болония ЕС прие приоритетни цели за периода 2007-2013 г. да бъдат реформата в университетите и научните изследвания за индустрията. А основната задача на университетите формулира с пет думи **“... Подобряване качеството и количеството на човешкият потенциал.”** При този императив налага ли се да губим време да търсим примери и носим вода от “деретата” на Ирландия, Финландия, Холандия, Исландия и други още “ландии”? Твърдя, не, не трябва. **Задачата е** до 10 години в страните от ЕС:

- преподавателите да нараснат с 1 милион ;
- завършили университетите да говорят на 2 чужди езика;
- броят на абсолвентите да нарасне с 15 %;
- обучаващите цял живот да са 12,5%;
- броят на напусналите училищата да се намали със 6%;
- да се гарантират за изследвания 67,8 млрд. евро ;
- ресурсът за технологични изследвания да е 3% от БВП.

Това е задачата, която България също трябва да решава. Ако нямаме хъс да я решаваме просто, трябва да се откажем да чукаме на вратата на ЕС.

От къде да се започне? Считам, че трябва да се започне от матрицата за качеството на изхода на университетите. Какво трябва да съдържа тя? Според мен, знанията, уменията, морала и патриотизма на експерта, завършващ елитен университет в САЩ, Англия, Русия, Япония, Индия, Герамия, Швеция. Паралелно с тази матрица ще трябва да се решават и много съпътстващи проблеми. Ще се докосна до три от тях. **Първият е ешелонирането.** Логично е университетите в България да се ешелонират по подобие на развитите страни. Те имат елитни и други университети. Такъв трябва да е принципът и в средното образование. У нас стремежът е университетите да бъдат еднакви? Нормално е критериите на приема да определят кой къде ще следва. Така се запазва принципът еднаквоставеност за всички. Крайно време е обществото, в т.ч. и бизнесът да приемат система за рейтинг на университетите. Държавата трябва да усъвършенства нормативната си уредба така, че тя да предизвиква частния бизнес, за участие в подготовката на кадри. Принципът “искаш – даваш” не е срамно действие, ако се извършва на открито. Искаш подготвени “хай-специалисти” за определена високопроизводителна технология или машина. О кей! Създаваш условия, обучават ги. Условията може да са във фирмата или в университетската лаборатория.

Вторият голям въпрос отнасям до постановката, издигната тези дни “ ... **бизнесът да каже какви кадри иска и ние ще и подготвим**” – Този подход не го акламирам. Защото заданието на бизнесът е днес, а резултатът след 5-6 години най-рано. И то във времето, когато новите технологии и научни постижения излизат на лавини от научните лаборатории. Никой не може по-сигурно от хората, занимаващи се с наука и образование да каже в каква посока трябва да се променя обема знания, за да бъдат търсени бъдещите експерти от бизнеса. Това да направи само бизнесменът – ръководител на малко и средно предприятие, осигуряващ работа на 5 – 10 или 20 ИТР, не е сериозно. Да не забравяме, в България малките и средни предприятие и микрофирмите са над 97 % от всички фирмени структури, показващи признаци на живот. **Тук пресечната точка трябва да бъде новите квалификационни характеристики.**

Третото важно направление за решаването на този казус е грижата за осигуряване на нарастващ финансов ресурс. Ако качеството в българското висше образование ще го решаваме с ресурс, равняващ се на 03 – 04 % от БВП , просто разговорът трябва да спре на момента. Но основателен е и въпросът, “... Какво ще получим на изхода?”, ако НС гласува ресурс, равняващ се на 1,0 – 1,5 % от БВП. Можем ли да сложим разчетите, етапите, изпълнителите, похватите и методите за гарантиране ръст в качеството и след това в количеството на производството от българските университети. В дух на откровеност, тръпки ме побиват, ако съдбата изсипе 1 млрд. евро за образование и университетска наука, какво ни очаква след 2 – 3 години. Сериозен напредък или затлачване, и готова ли е системата за такъв товар? Този въпрос поставям защото, ако в образованието ни влязат финансови ресурси от европейските фондове, там приливането от едно в друго състояние е сведено до минимум. Там просто се прилага “правилото на терора”. Но това е тема за друг разговор. По нея сигурно ще говорим, когато започнем да усвояваме нормативната уредба, характерна за структурните и кохезионния фондове на ЕС.

Позволих си тези разсъждения, навярно от липса на нужния опит, а може би не успях да се опазя от често срещаната при българина черта “готовност да дава съвети и по въпроси, които недостатъчно разбира”.

А това, което на успех да кажа ще се опитам да го покажа с настоящата презентация.